

LAUSUNNON ANTAMINEN SELVITYKSESTÄ PÄIJÄNTEEN KESTÄVÄN KEHITYKSEN MALLIALUEEN (BIOSFÄÄRIALUE)PERUSTAMISEDELLYTYKSISTÄ

143/03.031/2009

KH § 112

Hämeen ympäristökeskus on varannut yhteistyökumppaneille mahdollisuuden kommenttien tai lausuntojen antamiseen raportista Selvitys Päijänteiden biosfäärialueen perustamisedellytyksistä sekä esittämään näkemyksiä siitä, millaisia painopisteitä biosfäärialuetoiminnalla voisi Päijänteiden seudulla olla.

Päijänne on tärkeä vesistö niin asumisen, elinkeinotoiminnan, virkistyskäytön, matkailun kuin tutkimuksenkin näkökulmasta. Päijänteiden seutua halutaan kehittää kokonaisvaltaisesti turvaten samalla veden laatu sekä alueen luonto- ja kulttuuriperintöarvot.

Keski-Suomen ympäristökeskuksen vetämässä Päijänne - kansainvälinen luonto- ja kulttuurimatkailukohde -hankkeessa on selvitetty, sopisiko Yhdistyneiden Kansakuntien Kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön (Unescon) alulle paneman kestävä kehityksen mallialueen eli biosfäärialueen idea sovellettavaksi Päijänteiden seudulle. Kokemukset yli sadasta valtiosta todistavat, että biosfäärialuetoiminta voisi toimia eri tahoja yhdistävänä kestävä kehityksen toteuttamisen välineenä. Biosfäärialue on myös laajasti käytetty kansainvälinen tuotemerkki luontomatkausten markkinoinnissa. Biosfäärialuetunnuksen hakeminen Unescolta edellyttää Päijänteiden alueen rantakunnilta ja toimijoilta yhteistä näkemystä ja tahtotilaa Päijänteiden seudun kehittämiseksi.

Nyt valmistunut 92-sivuinen raportti on tarkoitettu pohjaksi biosfäärialueen tarpeellisuudesta ja tunnuksen mahdollisesta hankemisesta käytävälle keskustelulle Keski-Suomessa ja Päijät-Hämeessä. Selvitys on laadittu Keski-Suomen ja Hämeen ympäristökeskusten yhteistyönä. Raporttia on painatettu suppea määrä ja raportti tulee nähtäville alueen kunnan virastoissa. Raportti on mahdollista imuroida ympäristöhallinnon verkkopalvelujen sivulta:

www.ymparisto.fi > Keski-Suomi > Minä ja ympäristö > Päijänne-hanke

Pdf-muotoinen julkaisu on yhtenä tiedostona osoitteessa:
<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=94283&lan=fi>

Selvitys on pienempinä osatiedostoina osoitteissa:

<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=94451&lan=fi>

<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=94455&lan=fi>

<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=94456&lan=fi>

Hämeen ympäristökeskus on 3.3.2009 esitellyt Sysmässä hanketta MTK Hämeen ja yhteistyökumppaneiden tilaisuudessa.

Kommentit tai lausunnot pyydetään osoittamaan Hämeen ympäristökeskukselle 31.3.2009.

Heinolan kaupungin ympäristötoimi, Sysmän toimipiste on antanut raportista seuraavan lausunnon:

"Hämeen ympäristökeskus on toimittanut Sysmän kunnalle raportin Päijänteen biosfäärialueen perustamisedellytyksistä. Biosfäärialue on Unescon Ihminen ja biosfääri -tiedeohjelmaan perustuva kestävän kehityksen mallialue. Vuoden 2008 alussa maailmassa oli 531 biosfäärialuetta 105:ssä eri maassa. Suomessa alueita on kaksi: Pohjois-Karjalan biosfäärialue ja Saaristomeren biosfäärialue. Unescon myöntämää biosfäärialueen tunnusta käytetään myös kansainvälisenä tuotemerkkinä luontomatkailun markkinoinnissa.

Mallialueilla pyritään yhdistämään kestävän kehityksen edistäminen, luonnon monimuotoisuuden suojelu sekä tutkimus, seuranta ja ympäristökasvatus. Biosfäärialueen tulee täyttää mm. seuraavat kriteerit: edustavalla tavalla erilaisia ekosysteemejä ja ihmis-toiminnan intensiteetin vaihtumista, merkittävä luonnon monimuotoisuuden suojelun kannalta, mahdollisuus kestävän kehityksen toiminnan mallintamiseen, kooltaan riittävän suuri, tarkoituksenmukainen jako ydinalueeseen, vaihtumisalueeseen ja yhteistoiminta-alueeseen.

Keski-Suomen ympäristökeskuksen johtamassa hankkeessa on selvitetty, sopisiko biosfäärialueen idea sovellettavaksi Päijänteen seudulle.

Raportissa korostetaan biosfäärialuetoiminnan vapaaehtoisuutta. Luonnonsuojelualueita tai maankäyttörajoituksia ei lisätä, vaan alueella tapahtuva toiminta saa pysyä ennallaan, kansallisen lainsäädännön puitteissa.

Tarkoitus on, että biosfäärialueen statusta voidaan käyttää väli-näänä Päijänteen seudun kokonaisvaltaisessa kehittämisessä ja alueen yritykset voivat käyttää sitä erikseen sovituin ehdoin tuote-merkkinä markkinoinnissaan. Selvityksessä on esitetty kaksi ra-jausehdotusta biosfäärialueelle. Toinen esitys perustuu Päijän-teeseen rajoittuvien kuntien kuntarajoihin ja suppeampi rajaus Päijänteen lähivaluma-alueen rajoihin.

Ympäristötoimi toteaa raportista seuraavaa:

Ympäristötoimi pitää myönteisenä, että Päijänteen brändin hyö-dyntämistä kunta- ja maakuntarajat ylittävänä, yhdistävänä tekijänä on lähestytty kestävän kehityksen näkökulmasta. Käsitteenä Unescon biosfäärialue on kuitenkin vielä Suomessa vieras. Ra-porttikan ei onnistu selkeästi kuvaamaan, miten biosfäärialueen status konkreettisesti edistäisi kestävää kehitystä Päijänteellä ja sen lähialueella.

Hankkeen vetäjänä on toiminut Keski-Suomen ympäristökeskus, mikä näkyy raportissa. Monet esimerkit ja tilastotiedot koskevat vain Keski-Suomen maakunnassa sijaitsevia Päijänteen ympäryskuntia. Jos biosfäärialueen statusta aiotaan hakea, hakemusasiakirjoissa tulee kiinnittää huomiota koko Päijänteen alueen tasapuoliseen esilletuomiseen.

Lisäksi raportissa on sivuutettu perinnebiotoopit ja -maisemat lähes kokonaan. Kuitenkin Suomen uhanalaisista lajeista noin 28 % elää perinnebiotoopeilla ja niiden hoidolla on merkittävä vaikutus maaseudun maisemaan. Sysmässä ja Asikkalassa on kunnostettu perinnebiotooppeja Luonto-liiton Hämeen piirin Ahomansikka-hankkeessa. Sysmässä on myös kolme valtakunnallisesti merkittäväksi arvioitua perinnemaisemaa: Uusi-Olkkolan laitumet ja Vanha-Olkkolan kaskikoivikko Nuoramoisissa sekä Hovilan laitumet Voipalan kylässä.

Näkökulma, jota voisi hyödyntää biosfäärialueen jatkokehittämissä, on alueen ympäristöhistoria. Päijänteen kehitys erämaiden vesitiestä ja erottajasta maaseutuyhteiskuntaa yhdistäväksi tekijäksi, teollistumisen ja kaupungistumisen aiheuttama järven pilaantuminen ja ristiriidat sekä niistä toipuminen johtaisivat loogisesti yhteiseen vastuuseen ja kestäväan käyttöön, jota biosfäärialueen status edistäisi. Tätä alueen ympäristöhistoriaa sivutaan raportissa monessa yhteydessä, mutta sen voisi nostaa myös johtavaksi teemaksi.

Päijänteen alue on biosfäärialueeksi pinta-alaltaan suuri ja hallinnollisesti epäyhtenäinen. Biosfäärialueen toiminnan on todettu raportissa tapahtuvan yhteistyöhankkeiden kautta. Biosfäärialueen ja yhteistyöhankkeiden hallinnointi näin suurella alueella vaatii runsaasti työtä. Ympäristötoimen näkemyksen mukaan raskaan erillisen hallinto-organisaation muodostamista tulisi kuitenkin välttää."

Mm. Sysmän maatalousyrittäjiä ja metsänomistajia edustavat järjestöt MTK Häme, Metsänomistajien liitto Etelä-Suomi, MHY Päijät-Häme ja MHY Kanta-Häme ovat lausuneet seuraavaa:

"Ei Päijänne biosfäärille, kyllä Päijänteen kehittämiseksi"

Hämeen ja Keski-Suomen ympäristökeskukset ovat laatineet selvityksen Päijänteen biosfäärialueen perustamisedellytyksistä.

Selvityksessä todetaan, että biosfäärin perusideaan kuuluu paikallisten asukkaiden, yritysten, järjestöjen, viranomaisten ja tutkijoiden yhteistyö. Samoin todetaan, että kehittämishalun tulee tulla paikalliselta tasolta. Biosfäärialueella on toteuduttava riittävä yhteistyö. Alueen sijainti kahden maakunnan alueella korostaa ehdotuksen mukaan paikallisten toimijoiden, kuntien ja maakuntien yhteistyön tarvetta.

Alueen maanomistajatahot, MTK-liitto ja MTK-yhdistykset sekä metsänomistajaliitto ja metsänhoitoyhdistykset, toteavat, että Päijänteen alueen toimijatahojen, kuntien ja maakuntien liittojen yhteistyö on tällä hetkellä täysin riittämätöntä, jotta alue voisi lähteä valmistelemaan biosfääristatuksen hakemista.

Biosfääristatuksen merkitys on lähinnä markkinoinnillinen. Päijänteen brändi ei synny kuitenkaan millään ulkopuolisella statuksella, vaan omalla toiminnalla. Maanomistajatahojen mielestä tässä ollaan etenemässä nyt väärin päin. Ensiksi alueella tulee olla tiivistä yhteistyötä Päijänteen alueen monipuoliseksi kehittämiseksi. Alueelle on luotava yhteinen Päijänne-strategia, johon alueen maa- ja vesialueiden omistajat, matkailualan yrittäjät sekä alueen kunnat voivat sitoutua. Tämän strategian toteuttamiseksi voidaan ryhtyä toteuttamaan monia nyt selvityksessä esitettyjä asioita aivan hyvin ilman biosfäärin hakemiseen ja hallinnointiin liittyvää byrokratiaa. Päijänne ei tarvitse lisää erilaisia hallinnointi- ja säätelyportaita, vaan aluetta kehittävää toimintaa. Tällaista alueen kokonaisvaltaista kehittämistä voidaan tehdä aivan hyvin nytkin ilman biosfääri-merkkiä, jos alueella vain näin halutaan. MTK- ja MHY-organisaatiot ovat mielellään yhteistyössä mukana alueen kehittämiseksi.

Päijänteen alueella on erittäin vahvaa maa- ja metsätaloutta. Myös metsäteollisuutta on alueella runsaasti. Maa- ja metsätalous kilpailevat tänä päivänä globaaleilla markkinoilla. Vaikka selvityksessä todetaan, että biosfääri-statuksella ei ole suoraa vaikutusta näihin alueen keskeisiin elinkeinoihin, biosfäärialueen yhtenä tavoitteena todetaan kuitenkin alueen luonnon monimuotoisuuden suojeleminen. Maanomistajatahojen mukaan tämä toteutuu jo nykyisen lainsäädännön, suojeleuhjelmien sekä uuden, vapaaehtoisuuteen perustuvan Etelä-Suomen metsien suojeleuhjelman METSON toimin. Uusia toimenpiteitä ei alueella tarvita."

Ehdotus Kunnanhallitus merkitsee Heinolan kaupungin ympäristötoimen Sysmän toimipisteen sekä MTK Hämeen & kumppaneiden lausunnot tiedoksi.

Sysmän kunta suhtautuu myönteisesti Päijänne-brändin kehittämiseen. Sysmän mahdollisuudet tulevaisuuden kuntana perustuvat elävään, toimivaan maaseutuun ja maaseutu- ja liitännäiselinkeinoin sekä vahvistuvaan vapaa-ajan kuntaan Päijänteen rannalla. Kehittyvän vapaa-ajan kunnan ja matkailun tarpeet olisi Päijänne brändäyksessä voitava yhdistää kestäväällä tavalla maaseutuelinkeinojen tarpeiden kanssa.

Kestävän kehityksen näkökulma on yksi mahdollinen lähestymistapa. Ongelmana on Päijänteen alueen kuntien ja eri toimijoiden ilmeinen yksimielisyyden puute Päijänteen brändäyksestä biosfäärialueen -statuksen kautta. Hanke herättää huolta mm. nyt puuttuvasta ja myöhemmin mahdollisesti säädettävästä biosfäärialueen lainsäädännöstä, mikä tulee määrittelemään ympäristön käyttöä kestävä kehityksen näkökulmasta. Perinteisten maaseutuelinkeinojen harjoittamista myös tulevaisuudessa ei pidä vai-

keuttaa.

Sysmän kunta ei kannata esitetynlaisen biosfäärialueen perustamista, mutta se kannattaa yhteistyönä tehtävää monipuolista Päijänteen alueen kehittämistä.

Päätös Kunnanhallitus hyväksyi yksimielisesti ehdotuksen.